

Nenad Milošević

MUČENIŠTVO JOVICE AĆINA

Posle čitanja NEZEMALJSKIH POJAVA (Malih povesti) Jovice Aćina

1.

Pisanje je manifestacija moći.

Pisci su institucionalizovana moć.

Iza svakog pisca stoji neka vlast pojmljena u najširem značenju.

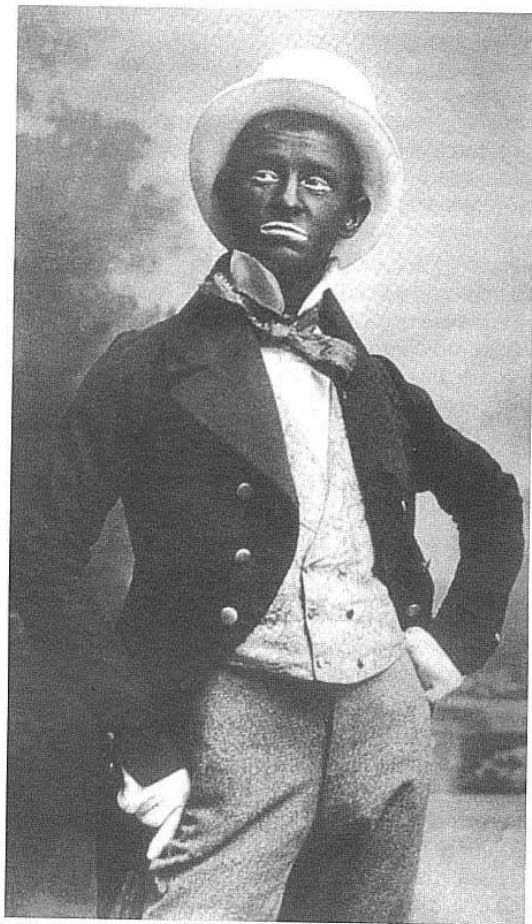
Pisanje je vizija pravde.

Pisanje je sakupljanje *vidljivosti i iskaza*¹ jedne epohe koje pretenduje na najšire prihvatanje. Same epohe su institucionalizovano znanje, institucionalizovane *vidljivosti i iskazi* koji za razliku od drugih ne institucionalizovanih *vidljivosti i iskaza* duju više moći, odnosno preko kojih se distribuiralo ili se distribuira više vlasti i znanja. Epohe u stvari i ne postoje pre tih *vidljivosti i iskaza* koje ih predstavljaju.

Ali šta da radimo kada ustanovimo da epohe mogu za nas postojati kao *mnoštva*, i da mi više nismo mesto objedinjavanja i sabiranja epoha, kada više ne možemo iz neke tačke A u istoriji stići do tačke B, pa zatim do B1, do nas samih. Kada između te dve tačke počnu da se roje svetovi prošlosti, njihove *vidljivosti* koje nas zarobljavaju i opijaju, od kojih bežimo ali i u kojima želimo biti, koja su možda mesta našeg iskupljenja ili mesta konačnog pada. Prinudeni smo da se uvek vraćamo u sadašnjost, u obavezujuću priču drugih, u dvostruko nerazumevanje svog nesvesnog i svoje ideologije, i da iz nje uvek iznova bežimo.

To kretanje, taj povratak da bismo fizički opstali, ali u patnji, i to bekstvo iz strukture u priču i istine priče, jesu opsesivne teme pisca Jovice Aćina. Rizik iskorenjavanja i jeste nešto što je moderna epoha prihvatila. Ali put Odiseja jeste i put povratka, novog ukorenjavanja, večnog ukorenjavanja, slobode ukorenjavanja. Krenemo li napred možemo stići na početak, ali ako krenemo unazad opet ćemo stići na početak. Po povratku iz „pećine reči“, sada već starci, da parafraziramo češkog pesnika Vladimira Holana, na njenom ulazu zatičemo dečaka kojeg smo ostavili. Takvog dečaka zatičemo i u nekoliko povesti *Nezemaljskih pojava* Jovice Aćina. Taj put od okrutnog postojanja u vremenu u kojem živimo do nevinog dečaka kakvog u sebi pronalazimo jeste sadržaj knjige *Nezemaljske pojave*. To paralelno postojanje zaborava i sećanja jeste *dugo trajanje*, sam život koji oponaša knjigu, njene priče i njene svetove. *Nezemaljske pojave* oponašaju život koji oponaša knjige.

Kao i u prethodnim knjigama, i u ovoj, Aćin postavlja pitanje verovanja u ovaj svet, i u ovaj život. Iako na prvi pogled njegove knjige nastanjuju fantastična bića i nezemaljske pojave Aćin je u stvari pisac empiričar, ali je njegova empirija proširena i na iskustva koja ne potiču samo iz vidljivog i opipljivog sveta, već iz isto tako

stvarnog sveta umetnosti, mita i literature. Umetničko delo više nije samo misaono-emocionalno-apstraktni artefakt, već je zadobilo status realnog događaja, koje kao i „stvarni događaji” preseca virtuelnost sveta i života. Ako se već jednom fikcija proglasila istinitom zbog vanknjiževnih i vanestetskih ciljeva to nas danas ne oslobađa obaveze da tu istinu uvažimo i da je pri svakom čitanju imamo na umu. Više se fikcija i stvarnost ne mogu razlučiti da bi istina zablistala. Fikcije zbog kojih smo patili moguće je uništiti samo drugim fikcijama, „sveopštim ratom fikcija”, svih protiv svih. Pa ako se u polju političkog može nešto zaraditi fikcijom „rastavljanja fikcije i stvarnosti”, ili mita i stvarnosti, u književnosti se više od toga ništa ne može dobiti. To su neke od pretpostavki koje bi trebalo imati na umu kada govorimo o knjigama Jovice Aćina.

Možda se Jovica Aćin poigravao sa svojim čitaocima, ali, danas nam se njegova poigravanja čine kao nešto što je oduvek postojalo, u čemu smo živeli sa svojom nevinošću i verom da posle svake priče možemo da nastavimo svoj „stvarni” život. Dakle, izlazak iz priče više nije moguć. U to nas uverava i ova knjiga Jovice Aćina.

2.

Moguće je priručno identifikovati nekoliko grupacija svetova, od mnoštva fragmentarnih koji koegzistiraju u *Nezemačkim pojavama*, i od kojih svaki ostavlja svoj trag. Prvo to je svet našeg „zemljaka” koji deli našu sudbinu na kraju veka; on obezbeđuje identifikaciju. Drugo, to je svet autobiografskog i biografskog koji sadrži mnoštvo svetova. Treće, to je svet literature, likova pisaca koji presecaju druge svetove. Četvrto, to je svet represije, borbe pojedinca sa čudovištima društvene moći. Peto, svet seksualnosti, nagona i slobode, žudnje i poraza. Šesto, svet autora Jovice Aćina, moćnika i vlastodršca, koji nas prisiljava da ovo pišemo. Sedmo, svet pisanja i pisca, itd. Svi ovi svetovi u sebi kriju druge koji se sudaraju stvarajući *heterotopične mašine*, male povesti u kojima nestaje osoba, pisac i autor, a ostaju jezik i subjekt, tkivo znakova, telo bez organa.

Male povesti obično počinju nekom (auto)biografemom, ili svakodnevnom situacijom u čijim se drugim i trećim planovima naziru poznati lokaliteti i mentaliteti, stereotipije privatnog, društvene bolesti i anomalije. Junaci ili likovi stalno bivaju razočarani objektivnim tumačenjem životnih situacija, zatim pokušajem subjektivnog tumačenja u kojem rekonstruišu potisnuto i zaboravljeno, nalazeći u njima autentičnost, ali i sudbinu i smrt, krhkost života. Jednom je to nižerazredni novinar, drugi put otac koji živi sam sa malim detetom, zatim sin koji potkresuje bradu svojoj ostareloj majci, ljubomorni i sumnjičavi suprug, neurotični i osporavani pisac, Bruno Šulc, golotočki mučenik, plaćeni ubica, obogaljena žena, lutalica itd. Svi oni žive u svojim svetovima iz kojih žele da pređu u druge, autentične, istinite i spasonosne, svetove ostvarenih fantazama, gde nema ponora između želje i njenog ispunjenja. U poslednjih nekoliko priča junaci i prelaze u takav svet, ali to nije više svet života, ovozemačskog trajanja već svet priče, besmrtnog nezemačskog života. Tajne života bivaju razrešene u pričama po cenu ovozemačskog života. Otkrivene istine važe samo za one koji u priči žive ali ne i za onog koji ih priča. One su istinite za onog ko ih ispisuje (čita), ali ne i za onoga koji bi želeo da ih potpiše i da

se okoristi njima u ovozemačskom životu.

Problemom autentičnosti, autorstva i originalnosti Aćin se bavi i u ovoj knjizi. U *Malim povestima* stalno se sukobljavaju pisac i autor, onaj koji piše, koji je dakle žrtvovan fikciji iz koje ne može izaći, u kojoj nestaje i onaj koji potpisuje napisano, koji je neizbežan, koji je silnik i tiranin. Jedan stvarno postoji, samo njega jezik poznaje, a opet ovaj drugi ga proglašava fikcijom upravo da bi sebe proglasio stvarnim. Optužbe stalno padaju na ovog drugog, ali istinski strada prvi. Prvi je sloboda i mučeništvo a drugi je ustanova i sankcija. U nekoliko metaleptičkih momenata *Malih povesti* njih dvojica razmenjuju optužbe, ali su i solidarni jer jedan bez drugog ne mogu da postoje. U jednom trenutku onaj koji piše biva optužen da plagira onog koji potpisuje. Jednom se iza imanencije pojavljuje pisac, drugi put autor. Drugačiji su pojmovni likovi autora od pojmovnih likova pisca, nisu isti Kafka, Šulc, Niče, Aćin za jednog i za drugog. Autor je konzistentan a pisac virtuelan, bez prvog nema dela, bez drugog događaja, prvi se bori protiv haosa, a drugi protiv mnjenja.

U prvom delu knjige narator, ili njegovi likovi, koje u pozadini objedinjuje jedna biografija, kroz bračnu, socijalnu, seksualnu katarzu, oslobađaju prostor za retrospekcije i pronalaženje pravog vremena sudbine i smrti u drugom delu knjige, gde pisac (onaj koji piše) staje oči u oči sa čitaocem i autorom. Na tim mestima *Nezemačskih pojava* istovremeno bivamo zapljusnuti užasom i radošću samoispisivanja sudbine. To je ona granica do koje želimo da dopremo dok pišemo, ali to je i mesto jeze kada priča i život postaju jedno, i kada, ako to priča traži, mi u njoj moramo da umremo, ili da odgovorimo na pitanja koja smo izbegavali.

Nezemačske pojave mogu se čitati i kao roman o odrastanju „nedoraslog očajnika”, ili kao autobiografski roman. One poseduju „podzemne prolaze” koji spajaju male povesti u jednu romanesknu celinu. Međutim roman uvek negde počinje i negde se završava, dok *Nezemačske pojave* čim započnu „priču života” odmah je i završavaju, da bi se ta priča nastavila u nekom drugom svetlu, drugoj maloj povesti. Ipak, u *Nezemačskim pojavama* staje jedan život, mada nismo sigurni čiji je to život i čija sudbina. Možda jedino sudbina čitaoca. Pa, ako on izabere da njegova sudbina bude roman, čemu je sklon poslednjih stotinu i više godina, to će i biti roman, a ako odluči da to budu male povesti, kako mu sugeriše autor, onda će likovati u slobodi prepuštanja dvojnicima i fantomima Jovice Aćina sa kojima će njegovi dvojnici i fantomi sklapati bratstva.

3.

Pregrade između stvarnog i fikcionalnog sveta koje mi uspostavljamo i na kojima se zasniva naš odnos prema literaturi, da tamo gde počinje priča prestaje stvarnost i obrnuto, tokom poslednjih pedesetak godina prestale su da funkcionišu. Fikcija se ne završava sa prestankom priče, ona je samo deo sveopšte fikcije u kojoj živimo, i u kojoj smo oduvek živeli, a priča o granicama stvarnog i fikcionalnog stvorena je upravo sa ciljem da potisne priču pojedinca, zarad modernog mita koji obavezuje kao jedino istinit. Jovica Aćin u svojim dosadašnjim fikcijama se neprekidno protivio takvom poimanju literature i predstave pisca. On je jedan od pisaca koji redefiniše našu epohu, koji se otvoreno sa njom obračunava bacajući

na kocku sve što poseduje, sve svoje vidljivosti i iskaze, kojima istovremeno robuje i čije lance raskida. Kada govorimo o piscima kakav je Aćin moramo se što je moguće više osloboditi obaveze da ga situiramo u književnost na čijem jeziku piše, a istovremeno imperativno nam se nameće da legitimišemo vlast koju je već osvojio.

Jovica Aćin je u *Nezemałjskim pojavama* ponizio i ismejao autora da bi oživeo pisca, onog koji piše, smrtnika koji vaskrsava u čitaocu. To je onaj pisac koji više ne može da nametne moć i vlast nad delom, koji i čitaocu ne dopušta da odredi značenja i kontinuitet naracije, gde se uvek iznova kombinuju elementi i stvaraju nove priče.

Aćin je pisac koga nećemo sresti u antologijama kratkih priča, ni u leksikonima filozofa. On nije ni čisti esejista, dakle ni filozof esejista ni književnik esejista. Institucionalno znanje kulture u kojoj on stvara još nije usvojilo mehanizme i kriterijume za pisce kakav je Aćin, a on je pre svega i posle svega - pisac. Doduše pisac koji neprekidno te(r)orizuje literaturu i literarizuje teoriju. Neko, ko na kraju krajeva unosi nered, a nered je nešto najnepoželjnije u kulturi u kojoj živimo. Jovica Aćin je zapravo samo naziv za jedan pogon literarnih mašina, pa i za mašinu koju je nazvao *Nezemałjske pojave*.

1 Na ovom mestu i dalje u tekstu reči „vidljivost i iskazi“ koristim u značenju u kojim ih je koristio Mišel Fuko.

Zoran Ćirić

AKO SE IKADA BUDEMO RASTALI

Boni Moron nije bio na sedmom nebu, ali nije bio ni na pravom. Razmišljao je da li je krivac za takvo stanje - koje je Renata, ondulirana prijateljica sa susednog kauča, opisala kao peting s ćorcima - snobovska mešavina durlanske gandže i belosvetskog duvana za motanje. SWEET DUBLIN, DANISH MIXTURE, FLAVOURED WITH IRISH WHISKY. I jedno i drugo se puši, rekao je Grole. A i markirana je roba, dodao je Cicio Kid. Kad se Boni Moron usprotivio, pozivajući se na prastari obred, Džoana mu je odbrusila: „Jebala te „Zelena Morava“! Znaš li bre ti za nešto drugo?“ „Znam“, rekao je Boni Moron, koji je postao poznat kada je metnuo stihove „vežbala sam košarku/bacala u koš/nikad nisi smeo/da mi tražiš još“ u klasičnu ritam & bluz šemu. Tako je nastao još jedan nacionalni top-ten hit, a uz njega i prateći bend i nešto nepristojne kešovine. Možda je to razlog što je Boni Moron te večeri nosio strukiranu, ultraviolet košulju s kragnom klepetušom koja pada na otkrivena prsa kao kruti plašt. A možda je razlog u neumoljivoj činjenici da se te večeri, ne samo u rodnom gradu Bonija Morona, dočekivala nova 1996.

Doček Nove godine u Titomirovoj br.5 kao da je permutovao brojke koje su se ispraćale i dočekivale. 1995/1996 kao 1959/1969. Orgija pokvarenog vremeplova. Kakvi ljudi, razmišljao je Boni Moron i razgledao prizore koji su ga okruživali ali ga nisu dodirivali. Prostrani, starinsko-konforni stan sa visokom tavanicom, bio je ispunjen neopisivim ljudima, od kojih su neki bili muškarci a neki žene: ušminkani, nalizani, uroljani, ušljiskani, zauvek navučeni; naduvani/izduvani, napušeni/ispušeni – svi su mu sada bili na isti kurac nataknuti.

Uh, teško je biti zvezda u noći vatrometa i loše beskonačnosti.

Ali, ako već ne možeš da biraš ljude za provod, onda bar ne dozvoli da ti neko drugi bira muziku. Talasi ljudskog larmanja imaju jak eho: praznina, dosada, bol - kome treba takav fidbek?

Boni Moron je upravo uživao u ranim improvizacijama Džimija Hendriksa, kada se oglasilo zvono na ulaznim vratima. Džokovac s rednim brojem 8 nije prestajao da kruži, od usta do usta: na jednom kraju vlažan, na drugom uzaren - dovoljno dugačak da izdrži torokanje o, uvek začudnoj, dijalektici suprotnosti.

Ponovo je zazvonilo, ovoga puta dovoljno dugo da ne zazvuči kao izgažena Hendriksova pedala. Neki pogledi su se podigli, neki ostali zakovani za uneredjeni parket, a neki su buljili u pitanje koje se postrojilo tačno tamo gde bi trebalo da se nalazi njihova vizija, odraz ili senka, svejedno, samo neka prestane to prokletu zvono, pa nije ovo školsko dvorište, uostalom, već su svi skupljeni i raspoređeni po sobama i čoškovima. Pitanje koje je lebdelo ispod opojnog dima nije glasilo „ko je to“, već „ko će da otvori“. Nekako, u tom trenutku svoga života niko nije imao osećanje da je došao red na njega da učini nešto takvo...